

ד"ה אפי' [ו], ואם כן צריך להיאסר משום הריח המתערב (צל"ח, בישוב קושיית תוס' ד"ה נימא).

בְּשֵׁי קִדְרוֹת סֶלְקָא דַּעְתָּךְ, והלא אין צולים פסח בקדירה (רש"י), שנחשב צלי על ידי דבר אחר ולא 'צלי אש', כיון שנצלה על ידי חום הקדירה (מנחת חינוך מצוה ז אות יח).

אֵלָא אִמָּא כְּעֵין שְׁתֵּי קִדְרוֹת, שיש ערימה גדולה של אפר או גחלים בין שני הפסחים (רש"י), לכל גובה התנור, כך שהיא חוצצת לגמרי בין שני הפסחים ומונעת את העברת הריח מזה לזה (מג"א תמו, ד; פלתי קח, ח).

מִפְנֵי שֶׁשְׁעוּרִים שׁוֹאֲבוֹת, ובאופן זה נחשב ל'ריחא', ולדעתו 'ריחא מילתא' [אבל בחיטים שאינן שואבות אין אפילו 'ריחא' (רש"י), או שבאופן זה נחשב לממשות, שהשעורים שואבות את גופו של היין [אבל בחיטים שאינן שואבות מותר, שלדעתו 'ריחא לאו מילתא'] (ר"ף חולין לב, א).

בְּפֶת חֲמָה וְחִבִּית פְּתוּחָה דְּבָרֵי הַכֹּל אָסוּר, אף לדעת לוי שסובר 'ריחא לאו מילתא' (בבב"מ; תוס' ע"ז סו, ב ד"ה רבא), ויש שסובר שלדעת לוי מותר (רמב"ן במלחמות; ראב"ד כתוב שם).

פֶּת שֶׁאֶפְאָה עִם צָלֵי בְּתוֹרַת אָסוּר לְאֶכְלָה בְּכוֹתָא, שכיון ש'ריחא מילתא', נחשבת הפת לבשרית, אך לא החמירו שלא לאוכלה בפני עצמה מחשש שמא יבוא לאוכלה עם כותח [כדרך שחוששים כך באופנים אחרים של פת שנבלע בה טעם בשר], כיון ש'ריחא מילתא' אינו אסור אלא מדרבנן, ולא החמירו בו חכמים עד כדי כך (ראה תוס' לעיל ל, א ד"ה ואפילו, ע"פ אגודת אזור אור"ח ס' ח, מובא בדבר שמואל שם, וראה לעיל ד"ה מאי).

אָסְרָה רָבָא מִפְּרִזְקָא לְמִיכְלֵיהּ בְּכוֹתָא, שלדעתו 'ריחא מילתא' (רש"י תוס' ד"ה אסרה), או משום שלכתחילה אסור גם אם 'ריחא לאו מילתא' (ר"ף חולין לב, א מדפי הר"ף), כיון שיכול לאכול את הלחם ללא חלב (ש"ך י"ד צו, ד). ומכאן מוכח באכילת דגים יחד עם חלב מותרת [שלא אסר רבא את אכילת הדג בכותח אלא משום תערובת הבשר] (ש"ך י"ד פז, ח, וראה להלן בסמוך).

אֶפִּילוּ בְּמִילְחָא נִמִּי אָסוּרָה, שדג שנצלה עם בשר אין לאוכלו אפילו בפני עצמו [ונקט 'במילחא', משום שזוהי דרך אכילת פת כשהיא בפני עצמה (ראה רש"י לעיל ל, א)], שתערובת ריח הבשר והדג מביאה לידי סכנה (פסקי רי"ד). ויש מפרשים את כוונת הגמ', שאפילו הצולה דג בפני עצמו [עם מלח, כדרך הצליה] אסור לאוכלו עם חלב, משום שיש סכנה בתערובת החלב והדג (בית דוד י"ד לג, וראה לעיל בסמוך, וראה רבינו בחיי שמות כג, יט).

מִשּׁוּם דֶּקְשָׁא לְרִיחָא וּלְבָרָא אַחֵר - צרעת (רש"י), שלדעתו 'ריחא מילתא' (רבנו חננאל), או שרק לענין סכנה החמיר, ש'חמירא סכנתא מאיסורא' (צל"ח, שפת אמת).

■ להלכה: [א] 'ריחא לאו מילתא' ומכל מקום לכתחילה אסור [כדעת לוי, וכדעת רש"י והר"ף] (ש"ע ורמ"א י"ד קה, א, וראה שם בנושאי כלים שם, פרטים נוספים). [ב] פת או דגים שנקלט בהם ריח של בשר, אסור לאוכלם בחלב (ש"ע שם צו, ג). [ג] אין לאכול בשר ודג יחד, מפני שקשה לצרעת (ש"ע שם קטז, ב), ולכתחילה אין לצלות בשר באופן שיקלוט ריח מהדג, ובדיעבד מותר [שלהלכה 'ריחא לאו מילתא' ואינו אסור בדיעבד, וכפירוש הר"ח] (שמר בר רב אשי אסר משום 'ריחא מילתא', ולהלכה לא קיימא לן כן) (רמ"א שם, ע"פ ביאור הגר"א שם, ג), ויש אוסרים [דסכנתא חמירא מאיסורא, ע"פ פלתי קח, ח].

מאי טעמא, מִפְּטָמֵי מִהֲדָרֵי, שריח הנבילה נכנס בשחוטה (רש"י), ואוסרה באכילה, שהאיסור של 'ריחא מילתא' אינו אסור הנאה, אלא אסור אכילה [או שתיה], כמבואר בהמשך הגמ' שדנים על איסור ריחא בתרומה האסורה לזרים רק באכילה (ראה תוס' ע"ז סו, ב ד"ה אביי), שהריח הוא חלקים קטנים מהאיסור שאינם ניכרים בחוש הראיה, המתפזרים באוויר ונקלטים במאכל ההיתר והם ניכרים על ידי הריח, ובאכילת ההיתר אוכל גם את חלקי האיסור שנקלטו בו (ראה שערי יושר, ג, כה; קהלות יעקב נז) ויש שביארו את עיקר גדר האיסור למ"ד 'ריחא מילתא' באופן אחר, שבאיסורי אכילה של התורה נכלל גם הריח, כמו אכילה ושתיה (ראה אבני נזר י"ד צ).

ויש שציידד שאיסורו מהתורה, והוא נכלל בדין 'טעם כעיקר' (פלתי קה, ו), ויש שכתבו בפשיטות שזוהי חומרא מדרבנן (שפת אמת; אגודת אזור אור"ח ח, ז, בדעת התוס' לעיל ל, א [ראה להלן ד"ה פת שאפאה]; חתם סופר [השלם] ע"ז סו, ב, בדעת רש"י כאן ד"ה עבד ותוס' כאן ד"ה מאי).

אכן, אם שתי החתיכות כחושות, מותר לאכול את בשר השחוטה (רשב"א תורת הבית ד, א דף יג, ב, וראה תוס' ד"ה נימא ורע"א בדעתם) לכתחילה (ט"ז י"ד קה, א; ש"ך שם), ויש שכתב שגם באופן זה נכנס בו ריח מועט, אלא שהוא בטל ברוב (רע"א, ע"פ תוס' ע"ז סו, ב ד"ה רבא), ולכן לכתחילה אסור לצלותם יחד, שאין מבטלים איסור לכתחילה, ובתערובת של מין במינו יהא אסור אפילו בדיעבד, לדעת הסוברים שמין במינו אינו בטל ברוב (רע"א).

וְרִיחָא לֹא מִילְתָּא הִיא, שלדעתו החלקים הקטנים שנבלעו בהיתר אין בכוחם לאסור (קהלות יעקב נז), ויש להוכיח זאת מאיסור 'טעם כעיקר', שלא אסרה תורה אלא טעם אבל לא ריח (בה"ג סה).

ולא התיר לוי אלא בדיעבד, אבל לכתחילה אסור (ראה דעת רש"י המובאת להלן בסמוך; ר"ף חולין לב, ב מדפי הר"ף), והוא כעין דין 'אין מבטלים איסור לכתחילה' [אלא שכיון שאין זה ביטול איסור ממש, אינו אוסר את התערובת, בניגוד לדין הרגיל של 'אין מבטלים איסור לכתחילה' שאוסר את התערובת] (קהלות יעקב נז). מאידך, יש סוברים שלדעת לוי מותר אפילו לכתחילה (תוס' ד"ה מאי לאו, ע"פ המהרש"א; ר"ן חולין לב, א מדפי הר"ף).

עֲבִיד לִוֵּי עוֹבְדֵי בִּי רִישׁ גְּלוּתָא וְכוּ' - שלאחר מעשה באו לשאלו והתיר בדיעבד (רש"י, ע"פ מהרש"א, שזו כוונת תוס' ד"ה מאי, וראה לעיל בסמוך).

מאי לאו תַּעֲרֹבֶת טַעְמִים וְקָשָׁיָא לָלוּי, שלדעת לוי מותר גם לכתחילה (לסוברים כן, ראה תוס' ד"ה מאי לאו, ע"פ המהרש"א; ר"ן חולין לב, א מדפי הר"ף), או שדוקא כאן מותר לכתחילה, כיון שאין זה תערובת של איסור והיתר, אלא תערובת של היתר והיתר (כתוב שם [לראב"ד] יח, ב מדפי הר"ף, בישוב קושיית תוס' שם על דעת רש"י שלי אוסר לכתחילה), שהאיסור באכילת פסח שלא נמנה עליו לא חל מבעוד יום, וכשצולוה ביום נחשב עדיין להיתר, ולא שייך בו ענין של ביטול איסור לכתחילה (קהלות יעקב נז), או ששאלת הגמ' היא מלשון הברייתא שאמרה 'מפני התערובת', שמשמע שיש שם תערובת טעמים ממש וכדעת רב ש'ריחא מילתא', שאילו לדעת לוי היה צריך לומר 'מפני הריח' (רמב"ן במלחמות יט, א מדפי הר"ף).

לִימָא תִּיּוּבְתִּיהּ דְּרַב, שסתם קרבן פסח אינו כחוש, שכן לכתחילה אין מקריבים בהמה כחושה לקרבן [משום שנאמר (מלאכי א, ח) 'הקריבנהו נא לפחתך' (ראה מנחות סד, א ורש"י שם